

Suzana Marjanić, Kronotop hrvatskoga performansa: od Travelera do danas

Nakladnici: Udruga Bijeli val, Institut za etnologiju i folkloristiku i Školska knjiga, d.d.

Za nakladnike: Nikola Devčić, dr. sc. Tvrтко Zebec i dr. sc. Ante Žužul

Biblioteke: Sinestetika (Udruga Bijeli val, urednik: Nikola Devčić), Nova etnografija (Institut za etnologiju i folkloristiku, urednice: Ines Prica, Tea Škokić i Antonija Zaradija Kiš)

Recenzentice: Dubravka Crnojević-Carić i Ines Prica

Urednice izdanja: Višnja Rogošić i Miroslava Vučić

Urednik građe i oblikovanja: Damir Bralić

Indeks, lektura i korektura: Ines Blazinarić, Petra Bušelić i Katarina Kosić

Art direktorica: Lana Grahek

Tipografija: Nikola Đurek (Typonine, Performans Sans i Serif)

Dizajn i prijelom: Marko Hrastovec, Luka Reicher i Alma Šavar

Inicijalna obrada fotografija: Nikola Zelmanović

Priprema fotografija za tisak: Miho Karoly (Kaligraf)

Dizajn ovitka: Dario Dević

Tisak: Grafički zavod Hrvatske d.o.o., Zagreb

ISBN 978-95-56086-7-7 (UBV) / ISBN 978-95-6020-8-6 (IEF) / ISBN 978-953-0-60947-1 (ŠK)

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 859274

Objavljivanje knjige potpomogli su Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa RH, Ministarstvo kulture RH i Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport (Zagreb)

© 2013. Udruga Bijeli val, Institut za etnologiju i folkloristiku i Školska knjiga, Zagreb, Hrvatska – Sva prava pridržana

Sadržaj

Predgovori

Performativno-konceptualni obrat suvremene umjetnosti, Žarko Paić, *11

Performans umetnosti, Miško Šuvaković, *41

Uvod ili što se može očekivati od ove knjige 'izvedbenih' ideja o performansu, Suzana Marjanić, *59

Kronotopska lenta ili o (ne)mogućnosti povijesnoga slijeda: pregled ili teorijska sabotaža, *67

1. Performans i kinizam i/ili izvedbena linija otpora, 5

Protejska definicija performansa, 6

Dvije retrospektivne definicije performansa, 11

Kiničko tijelo performansa, 15

Glumac vs. performer ili o performeru koji ponavlja ulogu smrti, 19

Kazališni performans i performativno kazalište, 26

razgovori

Damir Bartol Indoš, Vilim Matula, Irma Omerzo, Roy Ashis, 33; Vilim

Matula, 49; Silvio Vujčić, 57; Dubravko Lapaine, 63; Frane Rogić, 69;

Borut Šeparović, 75; Boris Bakal, 85; Alen i Nenad Sinkauz, 95

2. Zenitističke večernje i dadaističke provokacije kao prvi hrvatski (teorijski) performansi, 107

Kontrakultura 'za samo 4 dinara', 108

Mikčeve zenitističke večernje, 110

Dadaistička matineja u Osijeku, 114

Traveleri, direktor gimnazije i magarac ili 'Dečki, najbolje da bežite!', 118

Zaključno ili o sijalici i ribi, 121

razgovori

Branimir Donat, 125; Boris Vrga, 133; Goran Lišnjčić, 141

3. Zagreb kao izvedbena platforma akcija, interakcija i reakcija, 151

Gorgona: est/etika normalnosti, prirodnosti, 152

Braco Dimitrijević: rane akcije, 156

Od akcije Total do G6, 159

G6, 171

Antoaneta Pasinović i Goran Fruk, 176

Nekoć kulturna Galerija sc; *Gallerija Esce*, 181
Alkemijski intermezzo ili V. D. Δ, 190
Od devedesetih: stenografski, 198
ATTACK! 90-ih – platforma nezavisne alter scene, 205
Prema kraju ili od točke A do točke B, 217
Post scriptum: izvedbe u urbanim fragmentima prirode, 223

razgovori

Oliver Frljić i Boris Čeko – Le cheval, 229; Željko Jerman, 235; Zlatko Kopljar, 247; Vlado Martek, 257; Mario Kovač, 267; Oliver Frljić, 275; Marijana Stanić, 285; Marijan Molnar, 293; Bojan Gagić, 305; Goran Borojević i Darko Ljubić – FAKI, 313; Mladen Stilinović, 323; Goran Trbuljak, 331; Davor Butković i Pavle Vranjican – Flying Art, 341; Vladimir Gudac, 347; Jadranka Vinterhalter, 357; Boris Bučan, 367; Ivan Ladislav Galeta, 377; Željko Kipke, 387; Željko Borčić, 397; Boris Demur, 407; Vesna Janković i Marko Strpić – Autonomni kulturni centar – ATTACK!, 415; Nena Dimitrijević i Braco Dimitrijević, 424; Nikolina Majdak, 437

4. Antonio G. Lauer ili 'Ja sam usamljeni nosorog. HATARI!', 447

Gotovčev *D Day*, 451
Prvi EU streaker, 455
Apotropejska psovka, 466
Otvorenost socijalnim slučajevima, 477
Homage to J. B. T. i War Art, 478
Završno o ovom kiničkom strijelcu ili prvi neoavangardni hepening, 482
Post scriptum, 489
Post mortem: izvedbeni i izložbeni 'Tom', 490

razgovori

Tomislav Gotovac a.k.a. Antonio G. Lauer, 505; Marijan Špoljar, 513;
Hrvoje Šercar, 519; Sarah Gotovac, Zora Cazi-Gotovac i Darko Šimičić, 529

5. Dozvola za izvedbu: ženski, feministički i antifeminini performans, 539

Ženski performans: Vlasta Delimar ili *žena je žena je žena...*, 540
Feministički performans: Sanja Iveković ili odustajanje od izvedbenoga izlaganja *vlastitoga lika/tijela*, 570
Antifeminini performans: Ksenija Kordić ili subverzije femininog, 583
Post scriptum: *fem-ATTACK!*, 588
Zaključno prema slobodnom spektru značenja feminističke umjetnosti, 593

razgovori

Vlasta Delimar i Milan Božić, 601; Vlasta Delimar, 613; Sanja Iveković, 623; Vlasta Žanić, 637; Ivana Popović, 645; Ksenija Kordić, 653; Tanja Dabo, 661; Dunja Knebl, 669; Kristina Leko, 677; Milijana Babić, 685; Ana Franjić i Maja Kovač, 695; Ksenija Turčić, 705; Gloria Oreb, 713

6. Kugla glumište vs. Indoševa Kugla ili tzv. meka i tvrda frakcija, 723

Kugla glumište ili 'dovesti ljude kazalištu tamo gdje ljudi ne idu u kazalište', 725

Tzv. tvrda frakcija D. B. Indoša – Kugla ili performer kao *deformer*, *embrio-deformer*, 740

razgovori

Damir Bartol Indoš, 765; Damir Bartol Indoš, 773; Branko Sušac, 781; Nebojša Borojević, 787; Damir Bartol Indoš, 799; Anica Vlašić-Anić, 805; Zlatko Burić Kićo, 817; Emil Matešić, 825; Damir Bartol Indoš i Tanja Vrvilo, 833; Željko Zorica, 841; Željko Zorica, 851; Udarna grupa Poskok, 861

7. Akcijski mitoslov ili o intervencionističkim korekcijama: Crveni, Zeleni, Crni, Žuti Peristil, 875

Kardinalski crveni kvadrat, 876

Zeleni utopijski Peristil, 885

Nakon *crvenoga mraka* SKJ-a uslijedila je reakcija na *crni mrak* HDZ-a, 889

Daljnje 'avanture' *Crvenoga Peristila*, 896

Post scriptum: Marko Marković i Siniša Labrović – izvedbeni nomadizam, 900

Post post scriptum, 909

razgovori

Vladimir Dodig Trokut, 917; Siniša Labrović, 927; Zlatan Dumanić, 937; Ivica Jakšić Čokrić Puko, 947; Igor Grubić, 955; Ante Kuštre, 963; Vladimir Dodig Trokut, 971; Petar Grimani, 979; Marko Marković, 989; Sandra Sterle, 997; Hrvoje Cokarić, 1005; Boris Šitum, 1013; Franko Bušić, 1019; Alemka Đivoje, 1027; Željko Barišić, 1037

8. Dubrovačka scena performansa: od Lazareta do Rodiona, 1047

Toljeva 'perceptualna', 'posna' umjetnost, 1048

Jurjevićev *domovinski body art*, 1057

Bez naziva ili Zemlja: umjetnik-vrtlar, 1068

Antiteatar Laboratorij Borisa Kadina i Rodiona, 1071

razgovori

Slaven Tolj, 1077; Božidar Jurjević, 1087; Rodion – Stjepan Grbić, 1101;

Kristian Al-Droubi i Boris Kadin, 1109; Pasko Burđelez, 1117; Ervin Babić, 1125; Boris Kadin, 1133

9. Performerska Istra ili rad-koncept i rad-činjenica, 1143

L.A.E., 1144

i. j. Pino = radnički performansi i svagdan, 1150

i. j. Pino = (političko) klanje purana i izvedbeni eksces, 1159

Šikuti Machine: Šikuti + galerija Štala, 1162

David Belas i G/grišnjak, 1165

Fiko ili o svakodnevnim maskama, 1167

Darko Brajković Đepeto Njapo i pokret Maslačak, 1169

Fem-scena: Iva Đorđević i Ivana-Nataša Turković, 1173

Prijateljstvo rovinjskih umjetnika:

Tomislav Brajnović i Robert Sošić, 1176

razgovori

Josip Ivančić – Pino, 1181; Tatjana Tomić — Nova Loža Lude Mame, 1191;

Xena L. Županić, 1197; Dean Zahtila, 1207; David Belas, 1217; Iva Đorđević,

1225; Šikuti Machine, 1233; Refik Saliji Fiko, 1241; Darko Brajković Đepeto

Njapo, 1247; Dean Zahtila, 1253; Tomislav Brajnović, 1263; Robert Sošić, 1273;

David Belas, 1281; Noel Šuran, 1287; Zoran Todorović Todor, 1293

10. Deset godina M.M.C.-a Palach: povijest, praksa i teorija riječke performerske i akcionističke scene, 1303

(Sam)spaljivanje Palacha: predstojeći nomadizam, 1307

Riječka *rock i punk-scena*: performativna strategija, 1309

Kutnjakov i Mustačev akcionizam + 'Palachove' socijalne akcije, 1317

Geometrija krvožednosti, 1325

Reddies / Skinscraper, 1330

Profesorski performansi: Marijan Vejvoda i Žarko Violić, 1337

Protiv heteronomija svih vrsta, 1338

razgovori

Damir Čargonja Čarli, 1349; Krešo Mustać, 1357; Branko Cerovac, 1369; Damir Stojnić, 1377; Krešo Kovačiček, 1387; Neda Šimić-Božinović, 1399; Damir Martinović Mrle — Let 3; 1409; Sven Stilinović, 1419; Tajči Čekada, 1427; Zlatko Kutnjak, 1435; Zoran Štajdohar Zoff, 1445; Davor Dundara, 1455; Predrag Kraljević Kralj — Termiti, 1465; Marija Štrajh, 1475; Marina Jurjević, 1483; Nemanja Cvijanović, 1491; Tajči Čekada i Damir Čargonja Čarli, 1501; Damir Stojnić, 1511

11. Melankolija provincije ili o bivšoj baranjskoj i sadašnjoj osječkoj performerskoj sceni, 1523

Melankolija 1991: osječki NSK i crveni fićo, 1523
Ajatolah Kečer II., Satan Panonski ili žilet i 'tekst otpora'
na vlastitome tijelu, 1527
Melankolija baranjske 'Močvare', 1533
Izvedbeni snovi i izvedbena dvojnica, 1538
Osijek ili još jedna melankolija: *Eine Stadt sucht einen Mörder*, 1544
Petak je dan za metak i kutija-hašiš, 1549
Aforistička ali i realna, protežna melankolija, 1552
Post scriptum: brodski performer, 1554

razgovori

Kata Mijatović, 1557; Zoran Pavelić, 1567; Ivan Faktor, 1575; Boris Šincek, 1585; Spartak Dulić, 1593; Dragomir Križić, 1601; Ivan Šeremet, 1611; Stjepan Pete File, 1619; Ivan Glišić, 1627; Branko Kostelnik, 1637

12. Varaždinska scena performansa ili Dan/i hrvatskoga performansa, 1651

Ivan Mesek ili 'Ma, jebeš... kome sve to treba?', 1658
Gastronomski performansi zajedništva Darwina Butkovića, 1661
Treći izvedbeni član: Alen Novoselec, 1664
Post scriptum ili Vlatko Vincek: životinjska crijeva i želuci, mramorne ploče, latinizmi, arhiviranje – upakiranje u crijeva, *art-kobasice...*, 1666

razgovori

Ivan Mesek, 1673; Vlatko Vincek, 1681; Darwin Butković, 1693; Alen Novoselec, 1699; Luka Bunić, 1709

13. 'Re-performans' kao *re-enactment*, *re-construction*, *re-playing* i *re-doing*: ili o tome kako 'čovjek ne može dva puta napraviti samoubojstvo', 1719

'Reizvedbe' kao reinterpretacije, 1721

Dva koncepta rekonstrukcije istoga 'performansa', 1722

psi i 'Narančasti pas', 1725

'Re-vrste', 1734

Second hand performans u nimalo ironijskom smislu riječi, 1746

razgovori

Marijan Crtalić, 1749; Josip Zanki, 1759; Božena Končić Badurina, 1767;

Oliver Frljić, 1777; Tomislav Gotovac a.k.a. Antonio G. Lauer, 1785; Mario Kovač, 1797

14. Akcionistički intervencionizam ili akcije, akcije-objekti i izložbe-akcije, 1807

Anarhična forma, pa tako i definicija, 1809

Umjetnička re/akcija: 1999. godina, 1817

Umjetnička (re)akcija: 2008. godina – ili 'Želimo da ideje postanu opasne!', 1821

Zaključni *paradoks*: umjetnost i aktivizam, umjetnički aktivizam, aktivističko-umjetničke prakse... P.S. Žabokrečina *malog*, etički *zrakoplovnog grada* Zagreba, 1829

razgovori

Oliver Frljić, 1837; Božidar Katić, 1847; Dalibor Martinis, 1855; Siniša Labrović, 1865;

Marijan Crtalić, 1875; Marko Marković, 1885

15. Izvedba protesta ili jedina realna opcija – generalni štrajk, 1899

Izvedba Varšavske, 1902

Walk protest art ili o tome kako smo postali *flaneri*: etnografija protesta, 1911

I/ili *Never doubt that...*, 1915

Post scriptum: subjektivan appendix – artvizam, 1918

razgovori

Silvija Juraić, 1925; Kornel Šeper, 1935; MASA – Lokalna grupa Split, 1945; Aleksandar

Battista Ilić i Ivana Keser Battista, 1953

Zahvala, 1965; Literatura, 1967; Indeks, 1991